

Samospoznanje

SAMOSPOZNANJE

Svami Abhedananda

Naslov izvirnika:
Self-Knowledge
Swami Abhedananda

Swami Abhedananda, 1905
Copyright © Bird Publisher, 2011

Založba:
Bird Publisher
DP, založništvo, d. o. o., Levčeva ulica 13, 1234 Mengeš
Telefon: +386 (1) 723 78 28
E-pošta: info@bird-publisher.com
www.bird-publisher.com

Za založbo: Damjan Plut
Prevod: Marjana Kos
Lektura: Erik Majaron
Oblikovanje: Grafiza
Naklada: 500 izvodov
Natisnjeno februarja 2012

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

159.923.2

ABHEDANANDA, swami, 1866-1939
Samospoznanje / svami Abhedananda ; [prevod Marjana Kos]. -
Mengeš : Bird Publisher, 2012

Dostopno tudi na: <http://www.bird-publisher.com/>

ISBN 978-961-279-339-5

259542016

Vse pravice pridržane. Nobenega dela te knjige ni dovoljeno reproducirati, prenašati ali uporabljati v izvirniku ali v prevodu v kakršni koli obliki in s katero koli tehniko, elektronsko, mehansko, s fotokopiranjem, snemanjem ali s katerim koli sistemom za shranjevanje, obdelavo in prenos podatkov brez pisnega dovoljenja založbe.

Vsebina

Predgovor.....	9
Duh in materija.....	11
Poznavanje Jaza.....	23
<i>Prana</i> in Jaz.....	39
Iskanje Jaza	55
Spoznanje Jaza	69
Nesmrtnost in Jaz.....	91

*Posvečeno lotosovim stopalom
bhagavana šri Ramakrišne,
mojega božanskega guruja,
po čigar milosti dosežemo blaženost
samospoznanja.*

Predgovor

V sedanjem obdobju skepticizma in materializma je le malokomu mar za poznavanje svojega resničnega Jaza, ki je božanski in nesmrten. A poznavanje resničnega Jaza je bilo vedno glavna tema vedantske filozofije in religije. Celo v njenih najstarejših zapisih, Upanišadah, ki tvorijo dele vedskih spisov, zasledimo, kako goreče so iskali in povzdigovali samospoznanje oziroma *atma džnano*¹. Veliki vidci, omenjeni v Upanišadah, so odkrili in učili, da je poznavanje Jaza temelj vsega znanja, bodisi v znanosti, filozofiji ali religiji. Vsak iskren iskalec znanja, ki si želi intelektualnega, moralnega ali duhovnega razvoja, se mora torej najprej naučiti razlikovati med duhom in materijo, med dušo in telesom, in nato spoznati vsevedni božanski Jaz, ki je večni temelj univerzuma.

¹ Atma džnana – poznavanje Jaza (op. prev.)

»Materija ali predmet je v odnosu do duha ali subjekta, in subjekt oziroma duh je prav tako v odnosu do predmeta oziroma materije. Če ne bi bilo objekta, ne bi bilo subjekta, in če ne bi bilo subjekta, ne bi bilo objekta. Samo na eni strani namreč ni mogoče doseči ničesar.«

KAUŠITAKI UPANIŠADA, III, 8

Duh in materija

Duh in materija sta bila vedno predmet razprav v znanosti, filozofiji in religiji. Veliki misleci vseh dežel so si po najboljših močeh prizadevali razumeti resnični pomen teh izrazov in ugotoviti njun medsebojni odnos. Besedi imata različne sinonime, kot sta ego in ne-ego, subjekt in objekt, um in materija. Znanstveniki in filozofi so od časa do časa razvili različne teorije, da bi pojasnili svoje ideje in zamisli o duhu in materiji, in prišli so do različnih sklepov. Nekateri menijo, da je duh, um oziroma ego vzrok materije, medtem ko so drugi zadevo obrnili in verjamejo, da je materija vzrok duha, uma oziroma ega. Ti sklepi so bili temelj številnih razlag vesolja, ki jih je mogoče razvrstiti v tri skupine: spiritualistične oziroma idealistične, materialistične in monistične teorije. Spiritualistična oziroma idealistična teorija zagovarja, da duh oziroma um ustvarja materijo in energijo, ter s tem vse materialne stvari, ter zanika obstoj materije kot različne in ločene od oblike oziroma stanja duha oziroma uma. Materialistična teorija pa, nasprotno, zagovarja, da materija proizvaja duh, um, ego oziroma subjekt.

V različnih državah so v različnih obdobjih živeli številni idealistični oziroma spiritualistični filozofi. V Indiji, Grčiji, Nemčiji in Angliji so živeli številni idealisti, na primer škof Berkeley, ki so zanikali obstoj zunanjega sveta in tudi materije kot ločene od mentalnih idej. Sodobna Krščanska znanost, ki uči, da materija ne obstaja, temveč je vse um, je utemeljena na idealistični doktrini škofa Berkeleya in drugih filozofov te šole. V Ameriki je ta doktrina nekaj novega, ker je tudi narod še mlad. Amerika še ni rodila nobenega velikega idealističnega filozofa.

Materialistično teorijo vesolja, po drugi strani, zagovarja velika večina znanstvenikov današnjega časa, fizikov, kemikov, zdravnikov in zagovornikov razvojne teorije. Vse poskušajo izpeljati iz materije in trdijo, da je materija vzrok uma, ega oziroma duha. Čeprav po vsem svetu številni ljudje zagovarjajo to teorijo in sebe imenujejo materialisti, le malo lahko definira pojem materija in jasno razloži, kaj razume pod to besedo.

Kaj je materija? Je kdorkoli kdaj videl materijo? To lahko vprašamo materialiste. Ali vidimo materijo? Ne. Vidimo barvo. Ali je barva isto kot materija? Ne. Je kvaliteta. Kje obstaja? Neučen človek morda meni, da barva cvetlice, ki jo zaznavamo, obstaja v barvi. A fiziolog bo pojasnil, da barva, ki jo zaznamo, ne obstaja kot takšna v cvetu, ampak je vtis, ki ga povzroči določeno zaporedje vibracij, ki prihajajo v stik z našo zavestjo prek vidnega živca. Morda se to zdi nenavadno, a drži. Zaznavanje barve je skupen učinek, ki ga povzročijo vibracije etra, ki ob vstopu skozi oči ustvarja dru-

ge vibracije v možganskih celicah. Ko zavestno bitje tolmači te vibracije, nastanejo vtisi. Barva je torej rezultat zlivanja objektivnih in subjektivnih dejavnikov. Je rezultat kombinacije dražljajev iz zunanjega sveta in subjektivnih oziroma mentalnih dejavnosti. Zato lahko razumemo, da barva ni v cvetu, ampak je odvisna od očesne mrežnice in vidnega živca, kot tudi od možganskih celic, zato je ne moremo enačiti z materijo.

Prav tako lahko vprašamo: ali je materija zvok, ki ga slišimo? Ne. Je rezultat določene vrste vibracij in zavestne aktivnosti uma. Ko spite, vibracije zvokov vstopajo skozi vaš ušesa in se prenašajo po slušnih živcih v možganske celice, a zvoka ne boste slišali, ker vaš um ne prevaja vibracij v doživetje zvoka. Zvok torej ni materija. Podobno lahko dokažemo, da nam tudi druga čutila ne posredujejo podatkov o tem, kar imenujemo materija. Nato se vprašamo: kaj je materija? John Stewart Mill je opredelil materijo kot »stalno možnost vtisov« in um kot »stalno možnost občutenja«. Ali nam ta definicija kaj pojasni? Nasprotno, še bolj nas zmede. Težava je v besedi »možnost«. Pomeni, da materija ne prestando omogoča vtise, in um oziroma duh stalno omogoča občutenje. Z drugimi besedami, materijo lahko stalno občutimo oziroma zaznavamo, je objekt čutenja, in duh lahko nenehno občuti oziroma zaznava tisto, kar je subjekt občutenja.

Tega, kar stalno omogoča občutenje, ni nikoli mogoče razkriti s čuti, saj čuti niso drugega kot odprta vrata za naše občutke. Vse, kar lahko trdimo o materiji je, da povzroča občutke.

Ko si prizadevamo poznati naravo *per se*, ali kakršnekoli podrobnosti v njej, nam čuti ne pomagajo. Oči le pripomorejo k zaznavanju barve, ušesa zvoka, nosnice vonja. Naše zaznavanje zunanjega sveta je omejeno s sposobnostmi čutil, in vsi občutki so bodisi neposreden ali posreden rezultat delovanja naših čutov. Čeprav vemo, da je materija nekaj, kar obstaja v prostoru in času, ter povzroča različne občutke, je kljub temu ne moremo videti ali se je dotakniti. To, kar ustreza izrazu »materija«, bo za vedno ostalo neotipljivo. Dotaknemo se lahko stola, kosa lesa ali zlata, a ne moremo se dotakniti same materije. To je zelo nenavadno. Zlato ali kamen nista materija, ampak sta ustvarjena iz materije. Materija se kaže kot les ali kamen.

Zanimivo je poznati zgodovino izraza materija. Ta izvira iz latinske besede *materies*, ki pomeni »snov« in se je izvirno uporabljala v pomenu trdega oziroma stavbnega lesa. Postopno se je oblikoval splošen koncept, ki je pomenil kar koli snovnega, iz česar je bila oblikovana kakšna druga stvar. Pri izdelavi lesenega kipa so razlikovali med obliko in lesom, iz katerega je bil narejen, oziroma *materies*. To je bil še vedno les. A tudi če je bil kip izdelan iz kamna ali kovine, se je še vedno imenoval *materies*. Ime *materies* je tako pomenilo snov, iz katere je bilo nekaj oblikovano oziroma narejeno. Postopno se je na vprašanje »iz katere snovi je narejen svet« izoblikoval odgovor *materies* oziroma materija. Beseda materija tako ne pomeni nobene določene stvari. Uporablja se za neznano snov, iz katere so oblikovani znani predmeti zaznavanja. Tukaj se konča dobesedni in resnični pomen izra-

za. O materiji lahko govorimo v pomenu katerekoli neznane snovi, ki je osnova neke oblike ali predmeta.

V znanosti in filozofiji pa je materija tista neznana snov, iz katere so oblikovane vse pojavne oblike. Je onkraj čutnega zaznavanja, kljub temu pa je osnova vseh objektov v vesolju. Ni isto kot prostor ali čas, vendar napolnjuje prostor, se izraža v času, in je ni mogoče omejiti s kategorijo vzročnosti. V pomenu izraza materija so zajete vse te ideje. Ko razmišljamo o snovi, ki se pojavi kot vesolje, si zamišljamo, da je neizmerna, mogočna in ima čudovite moči, ki se nenehno spreminjajo. A kaj je materija? Je ena ali jih je več? Le ena je. Ne moremo reči, da jih je več. Herbert Spencer pravi: »Naša predstava o materiji je, preprosto povedano, da so to hkrati obstoječe pozicije, ki nudijo odpor, v nasprotju z našo predstavo o prostoru, v katerem hkrati obstoječe pozicije ne nudijo nikakršnega odpora.« (*First Principles*, str. 140). Poglejmo razliko med prostorom in materijo. Prostor je razsežnost, ki ne nudi nikakršnega odpora; kar nudi odpor in obstaja v prostoru, je materija. Trdi tudi: »Od teh dveh neločljivih elementov je odpor primaren in razsežnost sekundarna.« Ko se na primer dotaknemo nečesa, to nudi odpor in tako dobimo predstavo o odporu; a ko razširimo roke, se občutek odpora razširi tudi v prostor. Herbert Spencer nadalje pravi: »Naša izkušnja sile je tista, iz katere se rodi predstava o materiji ... Kar se upira energiji naših mišic, zavest takoj prepozna kot silo. Zato sile oblikujejo celotno vsebino materije.« Dodaja: »Materija in gibanje, kot ju poznamo, sta različno pogojena izraza sile. Sta konkretna, ustvarjena iz vsebin